

การจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้าน : ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เสาชิงช้ากับสถานีหัวลำโพง

State welfare for homeless people Comparative

Study Between Sao Chingcha and Hua Lamphong Railway station

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้าน ศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เสาชิงช้ากับสถานีหัวลำโพง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้าน และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้าน รวมทั้งเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้าน โดยขอบเขตในการศึกษาค้นคว้าหาใช้ข้อมูลปฐมภูมิ(Primary data) คือข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลที่สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ ซึ่งใช้เวลารวบรวมแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดประมาณ 1 เดือน ตั้งแต่เดือนกันยายน - ตุลาคม พ.ศ. 2562 และข้อมูลทุติยภูมิ(Secundary data) คือข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการรัฐของคนไร้บ้าน 9 ด้าน (1) การจัดสวัสดิการสังคม (2) การเสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ (3) การรักษาพยาบาล (4) การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ (5) การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม (6) การพัฒนาคุณภาพชีวิต (7) การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีงานทำ (8) การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีที่พักอาศัย (9) การป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่งตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 ในด้านกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาจากกลุ่มคนไร้บ้านที่เข้าถึงสวัสดิการของรัฐที่อาศัยพื้นที่สาธารณะในการหลับนอน คือพื้นที่เสาชิงช้า จำนวน 9 คน และ พื้นที่สถานีหัวลำโพง จำนวน 9 คน โดยไม่แบ่งแยกชาย หญิง ในด้านขอบเขตด้านสถานที่พื้นที่เสาชิงช้า เขตพระนคร กรุงเทพมหานครและพื้นที่สถานีหัวลำโพง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานครการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์จะต้องลงไปสังเกตกับคนไร้บ้าน เพื่อต้องการศึกษาโดยละเอียดทุกด้านในลักษณะที่เจาะลึกสภาพความต้องการที่มี

อยู่ตามความเป็นจริง โดยพยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์และสภาพความต้องการ เข้าถึงสวัสดิการของรัฐ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-dept Interview) เป็นหลักการในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเหตุผล ซึ่งกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) โดยมีเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) ดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการดำเนินการกระบวนการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า ด้านที่อยู่อาศัย : การไม่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัยเป็นปัญหาเบื้องต้นคนไร้บ้านมีร่วมกัน หลายคนมีถิ่นฐานภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชนบท แต่เลือกที่จะไม่กลับบ้านด้วยเหตุผลต่าง ๆ ขณะที่อีกหลายคนอยู่ในภาวะบ้านแตกสาแหรกขาดและไม่มีบ้านให้กลับ เมื่ออาศัยอยู่ในเมืองใหญ่คนไร้บ้านทั้งสองกลุ่มนี้มีปัญหาเหมือนกันคือไม่สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมเนื่องมาจากการมีรายได้น้อย ทำให้พวกเขาอาศัยหลับนอนในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าหรือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งก็ต้องเผชิญกับความยากลำบากเมื่อฝนตก ต้องอาศัยหลบตามสถานีขนส่ง ตามตู้โทรศัพท์สาธารณะ หรือตามหน้าอาคารต่าง ๆ และอาศัยใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม ตามที่สาธารณะ ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล: การเข้าไม่ถึงสิทธิในระบบประกันสุขภาพ จากสาเหตุการขาดหลักฐานทางทะเบียน สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ที่ระบุว่าปัญหาการเข้าไม่ถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลจากรัฐของประชาชน ส่วนใหญ่บุคคลที่ไม่ได้รับการรับรองดังกล่าว มักจะเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกันตน โดยปัญหาสำคัญที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพ เนื่องมาจากการที่บุคคลเหล่านั้นไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน อีกหนึ่งปัญหาของคนไร้บ้าน ที่แม้จะมีบัตรประจำตัวประชาชน แต่มีที่อยู่อาศัยในปัจจุบันไม่ตรงกับภูมิลำเนาในบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้ยากต่อการเข้าถึงสิทธิในการเข้าการรักษาพยาบาลในเขตท้องที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ได้ ดังนั้น เมื่อรัฐใช้วิธีการควบคุมการเคลื่อนที่ของประชากร โดยนำทะเบียนราษฎร์มาผูกกับสิทธิต่างๆ ของประชาชนเช่นนี้ ทำให้คนไร้บ้านกลายเป็นกลุ่มคนที่ถูกบังคับให้ต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก มากกว่าประชาชนทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไม่ถึงสิทธิและ โอกาสต่างๆ ที่พลเมืองพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย ดังนั้น

คนไม่มีบ้านหรือ ไม่มีเอกสารทางทะเบียนจึงถูกกีดกันไม่ให้ได้รับการบริการจากสวัสดิการของรัฐ และการถูกกีดกันการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ด้านอาชีพ : คนไร้บ้านโดยส่วนใหญ่มีอาชีพที่ไม่มั่นคง เป็นอาชีพมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน และเป็นอาชีพที่คนในสังคมไม่ได้ให้คุณค่าและความสำคัญเสี่ยงภัยอันตรายโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือได้รับค่าจ้างแรงงานที่ไม่เป็นธรรมทำให้การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไร้บ้านเป็นไปได้ยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมจนกระทั่งพวกเขาหลุดพ้นจากการเป็นคนไร้บ้านยังคงจะเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย โดยมีข้อเสนอแนะ ด้านที่อยู่อาศัย : การจัดตั้งศูนย์พักชั่วคราวเป็นระบบศูนย์เปิดเข้าออกได้ตลอดเวลา ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล: การจัดตั้งกองทุนรักษาพยาบาลแก่ผู้ที่ไร้สถานะทางทะเบียน ซึ่งจะสามารถครอบคลุมคนไร้บ้านที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนได้อย่างทั่วถึง ด้านอาชีพ : ควรมีการฝึกอบรมและศึกษาความรู้เพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อเป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้กับคนไร้บ้าน

คำสำคัญ : สวัสดิการ , คนไร้บ้าน , คนไร้ที่พึ่ง , การพัฒนาด้านสังคม , พื้นที่สาธารณะ , รัฐ

Abstract

Research on providing welfare to the homeless Comparative study of Giant Swing area with Hua Lamphong Station The purpose is to study the provision of state welfare for the homeless. And to study the problems and solutions to the welfare of the state to the homeless Including to suggest government welfare arrangements for the homeless The scope of the study is content. Primary data is information about personal characteristics that interviewed about access to government benefits. It takes approximately 1 month to compile the interview form from September - October 2019, and secondary data is information about the state welfare needs of homeless people in 9 areas (1) Social welfare provision (2) physical and mental fitness enhancement (3) medical treatment (4) Educational and career promotion (5) Promoting and supporting social opportunities (6) Quality of life development (7) Supporting the homeless and working (8) Supporting the homeless (9) The prevention of unfair discrimination against the homeless under the Protection of the Homeless People 2014, in the sample group. Study of homeless people who have access to government benefits that rely on public spaces to sleep. 9 areas of Giant Swing and 9 areas of Hua Lamphong Station without separating male and female in terms of location, Giant Swing area, Phra Nakhon District, Bangkok and Hua Lamphong Station, Pathumwan District, Bangkok. This study is a qualitative research. Is a way to find out the truth from an event that must be observed with the homeless In order to study in detail in all aspects in an in-depth look at the actual needs By trying to analyze the relationship of events and conditions of access to government benefits By using in-dept interview as the principle for data collection. Data analysis uses rational analysis. The in-depth interview process has important

reasons for applying the methodology. Research or research methods (Methodology) mentioned above Used in conducting the research process The study indicated that Housing: The lack of secure housing is a common problem. Many of them had their homeland in the countryside. But chose not to return home for a variety of reasons, while many were living in broken conditions and no homes to return When living in a large city, these two homeless people have the same problem of not being able to access proper housing due to low income. Causing them to sleep in public areas that are lower cost or free of charge Which must face hardship when it rains Must dodge at the bus station By phone booth Public or in front of various buildings and use public toilets and toilets in public places Medical rights: inaccessibility to health insurance systems Due to lack of registration evidence This is consistent with the National Health Insurance Office (NHSO) report, which states that the problem of inadequate access to medical care from the public. Most of the people who do not receive such certification. Tend to be self-employed Which is not an insurer With an important issue preventing these people from receiving basic rights regarding health Due to the absence of those identification cards and a copy of house registration Another problem for the homeless That despite having an ID card But whose current residence does not match the domicile on the ID card Makes it difficult to access the right to medical treatment in the area in which you live. Therefore, when the state uses the method of controlling the movement of the population By bringing the civil registration to bind to various rights Of people like this Making the homeless become a group of people forced to live a difficult life More than the general public in society Especially not having access to rights and opportunities Therefore, people without houses or without registration documents are therefore excluded from receiving state welfare services. And the exclusion of access to basic occupational rights: most homeless people have unreliable careers Is a low and unpredictable occupation And it is a profession in which society does not give value and importance to risk danger

without being paid or receiving unfair labor, which makes raising the quality of life of the homeless extremely difficult. especially To create economic security And society until they are liberated from homelessness, it seems impossible With suggestions Housing: Establishment of a temporary shelter as a system, open and accessible at all times Healthcare rights: Establishment of a medical fund for people without registration status Which will be able to cover homeless people without an identity card thoroughly. Occupation: Training and education should be added to increase occupational skills in order to generate income and create jobs for the homeless.

Keywords : homeless, dependent, social development Public area

บทนำ

การจัดสวัสดิการของรัฐจึงเป็นหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ภาครัฐสามารถใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม ในรูปแบบโครงการหรือบริการต่างๆ เช่น บริการให้คำปรึกษา บริการจัดที่อยู่อาศัย บริการจัดหางาน และบริการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (ระพีพรรณ คำหอม, 2549) ดังนั้น การจัดสวัสดิการแก่คนไร้บ้านจึงเป็นสิ่งสำคัญในการให้ความช่วยเหลือ โดยอันดับแรกต้องพิจารณาจากความต้องการ ซึ่งในผลของการศึกษาของ นภัสภรณ์ ใจทา (2558) พบว่าคนไร้บ้านมีความต้องการประกอบอาชีพที่มั่นคง ต้องการที่พักอาศัยราคาต่ำ และต้องการสวัสดิการจากรัฐ ซึ่งในปัจจุบันภาครัฐได้จัดบริการที่พักอาศัยชั่วคราว อาหาร และเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ จัดให้มีการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต ฝึกอบรมและฝึกอาชีพ รวมทั้งหาอาชีพให้คนไร้บ้าน เปรียบสถานพักอาศัยชั่วคราว เป็นจุดเริ่มต้นในการตั้งหลักชีวิต จนสามารถพึ่งพาตนเองและกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้าน ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบในพื้นที่เสาชิงช้าและสถานีหัวลำโพง โดยจะพิจารณาในประเด็นการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ด้านอาชีพ และการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นความต้องการของคนไร้บ้านเป็นอันดับต้นๆ เพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดสวัสดิการแก่คนไร้บ้านในพื้นที่เสาชิงช้าและสถานีหัวลำโพง โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้านและเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้านรวมทั้งเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้าน โดยศึกษาจากกลุ่มคนไร้บ้านที่เข้าถึงสวัสดิการของรัฐที่อาศัยพื้นที่สาธารณะในการหลับนอน คือพื้นที่เสาชิงช้า จำนวน 9 คน และ พื้นที่สถานีหัวลำโพง จำนวน 9 คน โดยไม่แบ่งแยกชาย หญิง

ในพื้นที่พื้นที่เสาชิงช้า เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และพื้นที่สถานีหัวลำโพง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์จะต้องลงไปสังเกตกับคนไร่บ้าน เพื่อต้องการศึกษาโดยละเอียดทุกด้านในลักษณะที่เจาะลึกสภาพความต้องการที่มีอยู่ตามความเป็นจริง โดยพยายามวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์และสภาพความต้องการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-dept interview) เป็นหลักการในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเหตุผล ซึ่งกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการ วิจัยหรือกระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้สำหรับกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือ กระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) ครั้งนี้เนื่องจากการวิจัยได้กำหนดกระบวนการวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) นั้นประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ใน กระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) อันเป็น แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียงการกำหนดแนวข้อคำถามแบบ เบ็ดกว้างหรือเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเบ็ดกว้าง โดยเทคนิคของการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้นเป็นเทคนิคและกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาที่ใช้ในสัมภาษณ์คนไร่บ้าน เครื่องมือสำคัญในการเก็บและรวบรวมข้อมูล คือเครื่องเขียนกระดาษสำหรับจดบันทึก แฟ้มสำหรับเก็บข้อมูลและเครื่องอัดเสียง

พื้นที่เสาชิงช้า: จากข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชาย 7 คน เพศหญิง 2 คน ระหว่างอายุ 30 – 78 ปี ภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ประกอบอาชีพเก็บขวดและของเก่า และขอเงินกับสิ่งของจากนักท่องเที่ยวและประชาชนที่มาทำบุญที่วัดสุทัศน์ และเมื่อนักท่องเที่ยวและประชาชนเดินทางกลับผ่านเสาชิงช้า เห็นสภาพน่าสงสารจึงมอบเงินและ

สิ่งของให้ ส่วนสาเหตุที่ไร้บ้านเกิดจากความขัดแย้งในครอบครัว ไม่อยากพึ่งพาคคนในครอบครัว และผู้อื่นชอบใช้ชีวิตอิสระ ซึ่งการใช้ชีวิตแบบไร้บ้านอยู่ในระหว่าง 4 เดือน– 20 ปี

พื้นที่สถานีหัวลำโพง : จากข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เป็น เพศชาย 5 คน เพศหญิง 4 คน ระหว่างอายุ 44 – 63 ปี ภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ประกอบอาชีพเก็บ ขวดและของเก่า และไม่มีอาชีพ ซึ่งจะรอผู้ใจบุญมาแจกอาหารฟรีในแต่ละวัน ส่วนสาเหตุที่ไร้ บ้านเกิดจากปัญหาในครอบครัว ไม่อยากพึ่งพาคคนในครอบครัวและผู้อื่น ชอบใช้ชีวิตอิสระ ซึ่ง การใช้ชีวิตแบบไร้บ้านอยู่ในระหว่าง 3 เดือน – 27 ปี

ด้านสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้านใน พื้นที่เสาชิงช้าและสถานีหัวลำโพง

ด้านที่อยู่อาศัย : การเข้าไม่ถึงที่พักที่เหมาะสมทำให้คนไร้บ้านมีปัญหาด้านความ ปลอดภัย ด้านคุณภาพชีวิต และ โอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ด้านสิทธิการ รักษาพยาบาล : เพื่อสนับสนุนและดูแลคนไร้บ้านตั้งแต่ เกิด แก่ เจ็บ ตายเพราะหากเขาป่วยเงินนี้ ก็จะช่วยเหลือค่ารักษาได้ด้านการจัดหาอาชีพ : ความต้องการในการประกอบอาชีพที่ทำให้พวกเขา มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หากแต่ยังขาด โอกาสและการหนุนเสริมจากสังคม

ด้านปัญหาการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้านที่เข้าไม่ถึงสิทธิในพื้นที่พื้นที่เสาชิงช้าและ สถานีหัวลำโพง

ด้านที่อยู่อาศัย : การไม่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัยเป็นปัญหาเบื้องต้นคนไร้บ้านมี ร่วมกัน หลายคนมีถิ่นฐานภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชนบท แต่เลือกที่จะไม่กลับบ้านด้วยเหตุผลต่าง ๆ ขณะที่อีกหลายคนอยู่ในภาวะบ้านแตกสาแหรกขาดและไม่มีบ้านให้กลับ เมื่ออาศัยอยู่ในเมือง ใหญ่คนไร้บ้านทั้งสองกลุ่มนี้มีปัญหาเหมือนกันคือไม่สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เนื่องมาจากการมีราย ได้ต่ำ ทำให้พวกเขาอาศัยหลับนอนในพื้นที่สาธารณะซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่า หรือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งก็ต้องเผชิญกับความยากลำบากเมื่อฝนตก ต้องอาศัยหลบตามสถานี ขนส่ง ตามตู้โทรศัพท์สาธารณะ หรือตามหน้าอาคารต่าง ๆ และอาศัยใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม ตามที่สาธารณะ ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล: การเข้าไม่ถึงสิทธิในระบบประกันสุขภาพ จาก

สาเหตุการขาดหลักฐานทางทะเบียน สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ที่ระบุว่าปัญหาการเข้าไม่ถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลจากรัฐของประชาชนส่วนใหญ่บุคคลที่ไม่ได้รับการรับรองดังกล่าว มักจะเป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกันตน โดยปัญหาสำคัญที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพ เนื่องมาจากการที่บุคคลเหล่านั้นไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน อีกหนึ่งปัญหาของคนไร้บ้าน ที่แม้จะมีบัตรประจำตัวประชาชน แต่มีที่อยู่อาศัยในปัจจุบันไม่ตรงกับภูมิลำเนาในบัตรประจำตัวประชาชน ทำให้ยากต่อการเข้าถึงสิทธิในการเข้าการรักษาพยาบาลในเขตท้องที่ที่ตนเองอาศัยอยู่ได้ ดังนั้น เมื่อรัฐใช้วิธีการควบคุมการเคลื่อนที่ของประชากร โดยนำทะเบียนราษฎรมาผูกกับสิทธิต่างๆ ของประชาชนเช่นนี้ ทำให้คนไร้บ้านกลายเป็นกลุ่มคนที่ถูกบังคับให้ต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก มากกว่าประชาชนทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไม่ถึงสิทธิและโอกาสต่างๆ ที่พลเมืองพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย ดังนั้น คนไม่มีบ้านหรือไม่มีเอกสารทางทะเบียนจึงถูกกีดกันไม่ให้ได้รับการบริการจากสวัสดิการของรัฐ และการถูกกีดกันการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดหาอาชีพ : คนไร้บ้านโดยส่วนใหญ่มีอาชีพที่ไม่มั่นคง เป็นอาชีพมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน และเป็นอาชีพที่คนในสังคมไม่ได้ให้คุณค่าและความสำคัญเสี่ยงภัยอันตรายโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือได้รับค่าจ้างแรงงานที่ไม่เป็นธรรมทำให้การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไร้บ้านเป็นไปได้ยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมจนกระทั่งพวกเขาหลุดพ้นจากการเป็นคนไร้บ้านยังคงจะเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย

ด้านข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้านในพื้นที่สาขิงช้าและสถานีหัวลำโพง :

ด้านที่อยู่อาศัย: การบริหารจัดการศูนย์พัก เป็นระบบศูนย์เปิด เข้าออกได้ตลอดเวลา โดยผู้อยู่อาศัยเป็นผู้กำหนดกติกาในลักษณะการช่วยเหลือพึ่งพาดูแลกันได้ เหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ใหม่ สร้างครอบครัวใหม่ หลังจากที่ถูกล้มเหลว ล้มสลายมาจากครอบครัวเดิม ชุมชนเดิม ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล : การเข้าไม่ถึงระบบประกันสุขภาพ

แห่งชาติของกลุ่มคนไร้บ้าน โดยเสนอเป็นนโยบายต่อสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ให้จัดตั้งกองทุนรักษาพยาบาลแก่ผู้ที่ไร้สถานะทางทะเบียน ซึ่งจะสามารถครอบคลุม คนไร้บ้านที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนได้อย่างทั่วถึงด้านการจัดหาอาชีพ : จัดให้มีการฝึกทักษะด้านอาชีพ เช่น ช่างซ่อม เบเกอรี่และอาหาร ฯลฯ นอกจากนี้ มีการพัฒนาเครือข่าย เพื่อหนุนเสริมด้านอาชีพ โดยการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่างๆ เพื่อช่วยเหลือ ทำให้ได้เห็นถึงศักยภาพของคนไร้บ้านและรู้ว่าพวกเขามีอาชีพไม่ได้แตกต่างจากคนทั่วไป

จากผลการวิจัยเรื่องการจัดสวัสดิการของรัฐให้กับคนไร้บ้านศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่เสาชิงช้ากับสถานีหัวลำโพง โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชาย 12 คน เพศหญิง 6 คน ระหว่างอายุ 30 – 78 ปี ภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ประกอบอาชีพเก็บขวดและของเก่าและไม่มีอาชีพชอบขอเงินกับสิ่งของ และจะรอผู้ใจบุญมาแจกอาหารฟรีในแต่ละวัน ส่วนสาเหตุที่ไร้บ้านเกิดจากปัญหาในครอบครัว ไม่อยากพึ่งพาคนในครอบครัวและผู้อื่น ชอบใช้ชีวิตอิสระ จากนักท่องเที่ยวและประชาชนที่มาทำบุญที่วัดสุทัศน์ และเมื่อนักท่องเที่ยวและประชาชนเดินทางกลับผ่านเสาชิงช้า เห็นสภาพน่าสงสารจึงมอบเงินและสิ่งของให้ ส่วนสาเหตุที่ไร้บ้านเกิดจากความขัดแย้งในครอบครัว ซึ่งการใช้ชีวิตแบบไร้บ้านอยู่ในระหว่าง 3 เดือน – 27 ปี พบว่าคนไร้บ้านในพื้นที่เสาชิงช้ากับพื้นที่สถานีหัวลำโพงมีความต้องการให้รัฐสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล และด้านอาชีพ สามารถอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

ด้านที่อยู่อาศัย: การไม่มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัยเป็นปัญหาเบื้องต้นคนไร้บ้านมีร่วมกัน หลายคนมีถิ่นฐานภูมิลำเนาเดิมอยู่ในชนบท แต่เลือกที่จะไม่กลับบ้านด้วยเหตุผลต่าง ๆ ขณะที่อีกหลายคนอยู่ในภาวะบ้านแตกสาแหรกขาดและไม่มีบ้านให้กลับ เมื่ออาศัยอยู่ในเมืองใหญ่คนไร้บ้านทั้งสองกลุ่มนี้มีปัญหาเหมือนกันคือไม่สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เนื่องมาจากการมีรายได้น้อย ทำให้พวกเขาอาศัยหลับนอนในพื้นที่สาธารณะซึ่งมีต้นทุนต่ำกว่าหรือไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งก็ต้องเผชิญกับความยากลำบากเมื่อฝนตก ต้องอาศัยหลบตามสถานี

ขนส่ง ตามตู้โทรศัพท์สาธารณะ หรือตามหน้าอาคารต่าง ๆ และอาศัยใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม ตามที่สาธารณะ สอดคล้องแนวคิด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,2548 (3) สวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่ประชาชนมีที่อยู่อาศัยตามควรตามอัตภาพ เพื่อช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ในทำนองเดียวกัน ประชาชนทุกคนควรจะได้มีที่อยู่อาศัย ตามแต่กำลังความสามารถของบุคคลที่จะได้มา ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรมต่างศาสนา ต่าง ความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่น ห่างไกล หรือด้อยโอกาส อย่างน้อยที่สุดที่อยู่อาศัยต้องให้ความปลอดภัยความมั่นคง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีไม่มีสภาพเสื่อมโทรมแออัด มีมลพิษ เสียงต่อภัยพิบัติ เสียงต่อความเสื่อมเสียทั้ง ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล : การเข้าไม่ถึงสิทธิในระบบประกันสุขภาพ จากสาเหตุ การขาดหลักฐานทางทะเบียน สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ที่ระบุว่าปัญหาการเข้าไม่ถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลจากรัฐของประชาชน ส่วนใหญ่ บุคคลที่ไม่ได้รับการรับรองดังกล่าว มักจะเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ประกันตน โดยปัญหาสำคัญที่ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพ เนื่องมาจากการ ที่บุคคลเหล่านั้นไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน อีกหนึ่งปัญหาของคนไร้ บ้าน ที่แม้จะมีบัตรประจำตัวประชาชน แต่มีที่อยู่อาศัยในปัจจุบันไม่ตรงกับภูมิลำเนาในบัตร ประจำตัวประชาชน ทำให้ยากต่อการเข้าถึงสิทธิในการเข้าการรักษาพยาบาลในเขตท้องที่ที่ ตนเองอาศัยอยู่ได้ ดังนั้น เมื่อรัฐใช้วิธีการควบคุมการเคลื่อนที่ของประชากร โดยนำทะเบียน ราษฎรมาผูกกับสิทธิต่างๆ ของประชาชนเช่นนี้ ทำให้คนไร้บ้านกลายเป็นกลุ่มคนที่ถูกบังคับให้ ต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก มากกว่าประชาชนทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไม่ถึง สิทธิและโอกาสต่างๆ ที่พลเมืองพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย ดังนั้น คนไม่มีบ้านหรือไม่มีเอกสาร ทางทะเบียนจึงถูกกีดกันไม่ให้ได้รับการบริการจากสวัสดิการของรัฐ และการถูกกีดกันการ เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับแนวคิดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์,2548 (2) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย หมายความว่า สิ่งที่ประชาชนพึงได้รับการ

ป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การส่งเสริมพัฒนา สุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างทั่วถึง ถึงแม้ว่า ประชาชนจะมีข้อบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่นห่างไกล หรือด้อยโอกาสก็พึงจะต้องได้รับการสวัสดิการสังคม ด้านสุขภาพอนามัยที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง เสมอภาคเป็นธรรม สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ปัญหาของบุคคลกลุ่มบุคคลและประชาชน

ด้านอาชีพ : คนไร้บ้านโดยส่วนใหญ่มีอาชีพที่ไม่มั่นคง เป็นอาชีพมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน และเป็นอาชีพที่คนในสังคมไม่ได้ให้คุณค่าและความสำคัญเสี่ยงภัยอันตรายโดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือได้รับค่าจ้างแรงงานที่ไม่เป็นธรรมทำให้การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไร้บ้านเป็นไปได้ยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมจนกระทั่งพวกเขาหลุดพ้นจากการเป็นคนไร้บ้านยิ่งดูจะเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้เลย สอดคล้องแนวคิด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์,2548 (4) การมีรายได้และการมีงานทำ หมายความว่า การที่ประชาชนมีงานที่ก่อให้เกิดรายได้ อย่างน้อยต้องเพียงพอแก่การดำรงชีพ โดยงานที่ทำงานจะต้องมีสวัสดิการอย่างน้อยตามที่กฎหมาย กำหนดไว้และงานที่ทำงานต้องไม่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ อุบัติภัยต่าง ๆ อีกทั้งต้องไม่เป็นงาน ที่สร้างความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ผิดศีลธรรมหรือผิดกฎหมาย ประชาชนมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำและมีโอกาสก้าวหน้าในการทำงานนั้นๆ ถึงแม้ว่าประชาชนจะมีข้อบกพร่องทาง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นผู้ยากจน ชนกลุ่มน้อย คนต่างวัฒนธรรม ต่างศาสนา ต่างความเชื่อ ต่างความสนใจทางการเมือง ต่างแบบแผนการดำเนินชีวิต ผู้อยู่ในภูมิภาคท้องถิ่น ห่างไกล หรือด้อยโอกาส ก็พึงจะต้องได้รับรายได้และสวัสดิการจากการทำงานอย่างเสมอภาคเท่าเทียมและยุติธรรม ทั้งนี้ ประชาชนสามารถรวมกลุ่มรวมตัวกันปกป้องผลประโยชน์ของตนในรูปของสหภาพ แรงงาน เมื่อมีการเลือกปฏิบัติหรือไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องรายได้

ข้อเสนอแนะ

ด้านที่อยู่อาศัย : การจัดตั้งศูนย์พักชั่วคราวเป็นระบบศูนย์เปิดเข้าออกได้ตลอดเวลา ด้าน
สิทธิการรักษาพยาบาล: การจัดตั้งกองทุนรักษาพยาบาลแก่ผู้ไร้สถานะทางทะเบียน ซึ่งจะ
สามารถครอบคลุมคนไร้บ้านที่ไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนได้อย่างทั่วถึง ด้านอาชีพ : ควรมี
การฝึกอบรมและศึกษาความรู้เพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพเพื่อเป็นการสร้างรายได้และ
สร้างอาชีพให้กับคนไร้บ้าน

บรรณานุกรม

(สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2549, หน้า 118 – 120) ผลจากการ
ระดมความคิดเห็นจากกลุ่มนักวิชาการและนักปฏิบัติงานด้านการพัฒนาตามภูมิภาคต่างๆ
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมมี 5 กลุ่ม
นภัสภรณ์ ใจทา (2558,บทคัดย่อ) ความต้องการของคนไร้บ้านในศูนย์สุวิทย์วัดหนุ
ญานิกา อักษรนำ (2558,บทคัดย่อ) พลวัตความหมายคำว่า “บ้าน” ของคนไร้บ้าน
รณภูมิ สามัคคีคารมย์ (2558,156) นิยาม และมายาคติกับความเป็นจริงของคนไร้บ้าน ผ่านการ
สำรวจในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

พงษ์ศักดิ์ นาคศรีจันทร์ (2557 , 1-2) กระบวนการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
ตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557

เหมพรพรช บุญย้อยหยัด และเพิ่มศักดิ์ มกรากิรมย (2555,บทคัดย่อ) สิทธิมนุษยชนกับ
กระบวนการต่อสู้ ของคนไร้บ้านในเขตพระนคร

อัจฉราพร ปะที (2559,1) ความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต่อการ
คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง: กรณีศึกษาประชาชนในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

จิรัฐญา โพธิญาณ,มาตริณี รัศม์ตานนท์ชัย,กังสตาล เชาววัฒนกุล (2561,บทคัดย่อ) เปรียบเทียบการจัด
สวัสดิการภาครัฐแก่คนไร้บ้านในประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา

มาตี ลิมสกุล (2558,บทคัดย่อ) กฎหมายกลางว่าด้วยการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย

พภัศสรณ์ วรภัทร์ธีระกุล (2560,บทคัดย่อ) การบริหารจัดการภาครัฐไทยภายใต้ระบบรัฐ
สวัสดิการ

ณิชากัทธ ชุมศิริวงษ์ (2561,4) ศึกษาเรื่องพื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ของเมือง โครงการที่พักอาศัย
ใต้ทางด่วนเพื่อคนเร่ร่อน

สุภารัตน์แก้ว กำเนิด (2559,1) ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองคนเร่ร่อน ตามพระราชบัญญัติ
คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557

ธมลวรรณ เรืองแก้ว (2559) เรื่องความสุขของคนไร้บ้าน

พงศธร สรรคพงษ์ (2560,บทคัดย่อ) สาเหตุและความต้องการของคนไร้บ้านที่ทอดทิ้ง
ครอบครัวในพื้นที่เขตเทศบาลนครพิษณุโลก

คณิน เชื้อดวงผุย , อนุวัฒน์ พลทิพย์ , วิบูลย์ วัฒนนามสกุล และสุภณัย ประเสริฐสุข

(2561,บทคัดย่อ) วิถีชีวิตของคนไร้บ้านในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ฤทธิรงค์ จุฑาพฤทธิกร (2558) ความหมายของคำว่า “บ้าน” ของคนไร้บ้าน

